

Pestrý svět kočovných Romů připomínají jen černobílé fotografie

Romy považuje většinová společnost za cizorodý prvek už stovky let. Nahlédnout do jejich života před druhou světovou válkou a během ní nechává v Náchodě **výstava Zaniklý svět**.

NÁCHOD Romskou menšinu stále ještě dost příslušníků bílé většiny vnímá jako problém.

Mnoho měst má svá romská ghetta, kterým se mnozí vyhýbají obklopením. Pociťují zřetelně, když parta Romů ukradne peněženku z kabelky nebo otrhá úrodu v zahradě, už zná také dlouhá řada lidí. Spousta obyvatel by mohla vyprávět o soužití byl s jedinou romskou rodinou v domě. Mnoho předsudků poznamenaných jedinců bere za zjevení, když otec romské rodiny chodí do práce a děti se obtojně učí ve škole.

Možná i proto se stále ještě najde dost lidí, kteří zalitují, že Romové mají zákaz kočování. Bylo to pro ně přirozené. Jezdili by od vesnice k vesnici, měli by - jako třeba ve Francii - svá odpočívadla někde na periferii. Tam by si mohli se svými mercedesy a karavany vegetovat a nikomu by nevadili. Možná by jich bylo i méně, protože by při takovém způsobu života více kontrolovali svou populaci.

Holocaust přežilo jen pár set Romů

Ojedinelý pohled na romskou populaci nabízí výstava, která už tři roky putuje po republice a od pondělí je k vidění v náhodské městské knihovně. Jmenuje se Zaniklý svět a tvoří ji řada vzácných fotografií dokumentujících život českých Romů a Sintů před druhou světovou válkou a během ní. Po holocaustu jich totiž v Československu zbylo jen asi 700.

Fotografie ukazují rozemřené a slušně oblečené Romy, kteří tehdy kočovali českou krajinou v marinkách tažených koňmi. Fotografie však často klamou. Ale jen málokdo o tehdejší životní situaci ví tolik, co Čeněk Růžička z Hořic, předseda Výboru pro odškodnění romského holocaustu.

Růžička je takzvaným českým Romem, jehož předkové kočovali českými městy možná i šest století. On sám to zažil jako dítě, a tak může posuzovat, jak se romská populace mění a proč části společnosti vadí.

Komunisté přijali zákon, kterým Romy sundali z povozů

Samotné jméno Čeněk Růžička je důkazem, jak dlouho jeho rod v Česku žije. „Česká jména jako Růžička, Vrba nebo Procházka dostali naši předkové někdy v dávné minulosti, aby lépe splynuli s českým

prostředím,“ míní Růžička, který se narodil v roce 1946 a měl tři sourozence.

Jeho otec skončil i s rodinou jako řada romských rodin v nacistických koncentračních táborech. Rodiče se poznali až po válce, založili rodinu a znovu začali kočovat. Když bylo malému Čendovi 12 let, rozhodli se komunisté sundat všechny kočovné Romy z povozů a dát jim byty.

„My jsme ještě dva roky po zákazu kočovali, protože můj otec vymyslel klíček. Jako obchodník s koňmi se nechal i s koněm zaměstnat u firmy, která stavěla budovy v různých místech po celém Československu. No a tak jsme přejížděli ze stavby na stavbu a málokdo řekne, jak dlouho nám cesta trvá. Táta tak cestou s koňmi obchodoval dál a nouzí jsme opravdu netrpěli,“ vypráví Růžička, který si pamatuje i na malý sešit, kam mu učitelé v různých městech a vesnicích zapisovali školní docházku.

Vždy na zimu rodina přesídlila do libereckého bytu, na jaře pak zase vyráželi na cestu. „Když nám v roce 1960 komunisti vzali koně a marinkoty, po nějaké době jsme se naučili ovládat auta, koupili si karavany a víkendy jsme trávili na poutích, trzích a podobných akcích. Takový život nám mohl leccos závidět.“

Otec byl obchodník s koňmi i nákupčím oblastních stájí

Na svého otce nedá Růžička dopustit. „Tátu měli všude rádi. Kdo ho poznal, oblíbil si ho. Byl zásadový, odvážný a byl osobnost. Přísně dodržoval romské zákony a stydl se lhát. Pravdu říkal komukoli i tehdy, když mu to škodilo. Rozuměl koním, a proto si po válce vybudoval dobrou pozici. V Liberci se po válce dokonce stal nákupčím koní pro oblastní stáje,“ říká Růžička, který ale poznal i hodně zla.

Zažil třeba, že je lidé vyháněli z tábořišť. „Téměř vždy to byli lidé, kteří nás neznali. Prostě ti, kteří měli předsudky,“ pokračuje potomek původních českých Romů.

Obchod s koňmi byl typickým „zaměstnáním“. „Ženské chodily po domech a lidem prodávaly nože, látky a další zboží. U chlapů to byl obchod s koňmi. Traktorů tehdy moc nebylo, bylo hodně sedláků. Otec koupil třeba koně, který nebyl dobře vychovaný, měl špatné vlastnosti a sedlák si s ním nevěděl rady. A protože naši chlapi ko-

Zaniklý svět v Náchodě si můžete prohlédnout unikátní výstavu fotografií zachycujících život českých Romů před druhou světovou válkou. Dozvíte se i spoustu informací o tehdejší kočovném životě, o který Romové a Sintové přišli za komunistického režimu. Foto: Jan Strouhal, MF DNES

Neznáte je? Šťastní a dobře ustrojení: takoví byli před válkou kočovní Romové. Foto: MF DNES

FAKTA

Romové a Sintové

Původních českých Romů a Sintů je dnes mezi romskou populací u nás už jen **kolem tři tisíc**, tedy **pouhé jedno procento všech Romů** žijících v Česku. Němečtí Sintové s českými Romy **postupně splynuli**, protože vyznávali podobnou kulturu a podobné zákony. **Příslušníci obou skupin** proto mohli podle přísných romských zákonů mezi sebou uzavírat manželství. **V koncentračních táborech** pro Romy v Letech u Písku a v Hodonínku u Kunštátu za nelidských podmínek **zahynulo šest stovek** českých a moravských Romů. Z dalších asi pět tisíc vězňů v koncentračních táborech jich **přežilo málo přes 500**.

ním velice dobře rozuměli, dokázali je zcivilizovat a vychovat z nich poslušné a dobré tahouny. Za nějaký čas pak takového koně dobře prodali jinému sedlákovi. Někdy i tomu, od kterého ho koupili,“ uvádí Růžička.

Společnost nás vnímá jako cizorodý prvek, míní český Rom

Jak potomek kočovných Romů vidí vývoj a dnešní vztah společnosti k Romům? „Od chvíle, kdy moji předci přišli před staletími do Evropy, nás většinová společnost

vnímá jako cizorodý prvek. Kdysi třeba Romům přisuzovali zločiny, které nespáchali a kde nenašli skutečného pachatele.“

Čeněk Růžička říká, že na současné mentalitě Romů se neblaze podepsalo více než padesátileté vzdělávání většiny romských dětí ve zvláštních školách. „Bohužel se tak dělo i s přičiněním jejich rodičů. Pro české Romy by bylo hanbou, kdyby naše děti nechodily do zvláštních škol. Vždy se dokážeme postarat, aby se naše děti - a kolikrát i přes tlak úřadů - vzdělávaly v běžné škole,“ tvrdí Růžička a dodává, že podobné je to ve vztahu ke starším. „Žádný český Rom nedá svého táta nebo mámu ve stáji do domova důchodců. Takové hanby by se již nikdy nezbavil.“

Vzpomíná také, že po usazení v Hořicích jako školák vyrůstal v běžné pospolitosti svých vrstevníků, kde nepociťoval, že by jej kvůli původu někdo odmítal. „A přitom jsem se vždy choval jako Rom a dodnes jejich zásady dodržuji,“ tvrdí.

Každý z Romů prý také věří v Boha, i když do kostela nechodí. „Každý má totiž Boha v sobě a dodržuje to své desatero,“ říká Čeněk Růžička, ač připouští, že příkázání „Nepokradeš“ si mnozí vykládají po svém. „Ale má to své důvody. Něco ukrást je zvyk z minulosti, kdy byl nedostatek a Romové na tom byli mnohem hůř než ostatní společnost. Rom nekrade, pokud má práci a dokáže uživit svoji rodinu. A

nekrade, aby se napakoval na celý život. Vždy ho k tomu nutila bída a starost o svoje děti. Kdysi i dnes. Navíc ukrást něco v samoobsluze není tak velký průšvih jako předražované zakázky, vytunelované banky a nadhodnocené tendry.“

Pasaž v Mikešovi je nešťastná. Stejně tak i humbuk kolem ní

Společnost nedávno hýbala „skandál“ kolem kocourka Mikeše, kterému ve slavné knížce Josefa Lady ublížili kočovní cikáni.

Spisovatel vypravuje, že kocourka nejdrive nějaký lidé pozvali k ohni, pěkně na něho mluvili, aby mu vzápětí zezadu přehodili přes hlavu pytel. Pak mu ještě hrozili zabít. Josef Lada pak dramaticky odhaluje pointu: Děti, ti lidé byli cikáni!

Čeněk Růžička to považuje za velmi citlivý problém, který se podle něj neměl řešit přes média. „Mě ta kauza hodně naštvla. Romové, kteří ji veřejně rozvířili, nedomyšleli následky. Měli svůj názor věcně rozebrat s ministrem školství a kultury v klidu. Bohužel z toho vznikla celonárodní diskuse a odpůrci oné pasáže v knize postavili proti sobě drtivou většinu české společnosti. Dokonce i samotní Romové,“ uvádí Růžička, který by pasáž v knize raději neviděl. Josefa Lady si přitom váží jako velkého českého umělce a nemyslí si, že tuto epizodu napsal se zlým úmyslem.

Petr Broulík

Sexuální výchova ve škole? Ano, má to smysl

» **Studenti čtou a píšou noviny** Názory studentů v kraji

Podle mého názoru ano! A nemyslím si, že pouze podle mého...

Pokud vím, všichni mý spolužáci a kamarádi měli ve škole alespoň jednu hodinu na toto téma.

Mám dojem, že to je správně, jelikož jsou také věci, které rodiče svým dětem buď sdělit nechtějí, nebo o nich ani nevědí (tímto narážím na neznalost například anatomie, která byla alespoň na naší základní škole popisována).

Nevidím žádné rozumné vysvětlení pro petici rodiči zaslouhou ministru školství, která se týkala zákazu vyučování tohoto „předmětu“.

Pokud si myslí, že jejich děti ještě nevědí ani polovinu z toho, co jim bude vykládáno ve škole, jsou nejspíše trochu staromódní. Žijeme v 21. století a některé děti toho již možná vědí více než mnoho dospělých. Pokud nechtějí, aby bylo

jejich dítě seznamováno se sexualitou někým jiným než jimi samotnými, proč své děti vůbec posílají do školy?

Není to náhodou podobně, jako když jim učitel při češtině povídá o souhláskách a samohláskách? Podle mě všichni chodí do školy, aby si odnesli nové vědomosti do života.

Zde mluvíme o vědomostech, které budou potřebovat velkou část svého života, tak by se jí snad mohli dozvědět od někoho, kdo je popřípadě schopen odpovědět i na nějaké dotazy.

Můj názor je tedy jasný: Ano, učte děti sexuální výchovu ve škole, má to smysl. Ze své zkušenosti říkám, že ano.

Matyáš Jubánek
Gymnázium J.K. Tyla
Hradec Králové

Fórum čtenářů

Vaše názory nás zajímají
Píšte a mailujte na adresu
redhk@mfdnes.cz, tř. Karla IV.
468/18, Hradec Králové 500 02

Trať mezi Hradcem a Pardubicemi je ostuda

Ministr dopravy Bárta zastavil stavbu druhé železniční koleje mezi Hradcem a Pardubicemi. Vypadá to, že asi opět zvítězila betonová lobby, protože čtyřproudá silnice mezi Hradcem a Pardubicemi stáde. Tato silnice je naprosto zbytečná. Za prvé se nejedná o žádný tranzitní mezinárodní tah (více kamionů snad jezdí i například ve směru na Náchod na mezinárodní silnici E67/33). Za druhé to údajně dle veřejných údajů z internetu bude pouze rozšířená silnice a nikoliv rychlostní komunikace, takže rychlost bude stejně maximálně 90 km/h, a za třetí se na komunikaci netvoří žádné kolony, které se tvoří až v Pardubicích před křižovatkou u Para-

Očima čtenářů Kytarista **Luboš Andršt** hrál v **Nové Pace**.
Foto: oldahorak.rajce.net

ma, která se paradoxně rozšiřovat zatím nebude. Jízda vlakem mezi Hradcem a Pardubicemi trvá kolem půl hodiny. Jezdí staré přečpané špičkové vagony s koženkovými sedadly, na které se občas cestující pro jejich opotřebovanost bojí usednout. Kapacitně trať nestačí. Rozší-

řením o druhou kolej, zvýšením rychlosti a nasazením kvalitních souprav by se cesta nejen zrychlila a zkapacitnila, ale došlo by dle mého názoru k velkému nárůstu počtu cestujících a čtyřproudá silnice by ztratila na významu ještě více. Ale u nás vítězí betonová lobby.
Pospíšil

Kandidát káže vodu, a pije víno?

Přijde mi úsměvné, když pan Leoš Kučera, kandidát za stranu Doma v Hradci, kritizuje současné vedení hradecké radnice za to, že používá městské sdělovací prostředky ke své propagaci. Pan Kučera přitom, coby ředitel kina Centrál, vydává ve svém programu inzertaty vlastní strany a před filmy promítá její reklamy. Neplatí zde, že dotyčný kandidát káže vodu, a pije víno? Přitom se zde spíše než o to, zda je reklama řádně zaplacená, jedná o morální rozměr. Pokud by toto

měla být avizovaná změna v ovzduší hradecké politiky, soudím, že k lepšímu by nebyla.

Bořivoj Navrátil, Hradec Králové

Vraťte na dresy hradeckého Iva

» **add Znak na dresích**
Jsem stoprocentně pro rychlé vrácení znaku Hradce - Iva na dresy hradeckých fotbalistů či hokejistů.
Arnošt Kolář, Hradec Králové

Kvalita nové části D11 je hrozná

» **add Vlniči se D11**
Skanska, to je nedotknutelný moloch. Je to jen a jen její vina, doufám, že na své náklady šlendrián opraví. Kvalita celé nové části D11 je hrozná. Měla hned po otevření parametry, jako 20 let stará dálnice v Německu. Tedy kromě ceny. V tom každou německou hravě strčí do kapsy.
Z diskuse na IDNES.cz

výběr z dopisů, kráceno